

Висновки. Зазначене свідчить про необхідність поглибленого аналізу вказаних нормативно-правових актів з метою формування глибоких знань щодо фінансової сфери, їх подальшої систематизації і структурування.

Список використаних джерел:

1. Фінансове право: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 160 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про міжнародні договори України: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 50. Ст. 540.

УДК 351.713:339.543:656.6

ПРОКОПЕНКО В.В.

**МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНІ З МИТНИМ ОФОРМЛЕННЯМ СУДЕН
ЗАКОРДОННОГО ПЛАВАННЯ**

Стаття присвячена дослідженню митних формальностей, пов'язаних із митним оформленням, які виконуються в разі прибуття/вибуття судна закордонного плавання в порт/із порту. Установлено, що декларування судна закордонного плавання, що використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, здійснюється без надання митної декларації. Акцентується увага на особливому ставленні митниці до такого документа, як зобов'язання про реекспорт (реімпорт) судна закордонного плавання.

Ключові слова: дія, зобов'язання, митна формальність, митне оформлення, судно закордонного плавання, суднова справа, товари.

Статья посвящена исследованию таможенных формальностей, связанных с таможенным оформлением, выполняемых в случае прибытия/убытия судна заграничного плавания в порт/из порта. Установлено, что декларирование судна заграничного плавания, используемого исключительно для перевозки пассажиров и товаров через таможенную границу Украины, осуществляется без предоставления таможенной декларации. Акцентируется внимание на особом отношении таможни к такому документу, как обязательство о реэкспорте (реимпорте) судна заграничного плавания.

Ключевые слова: действие, обязательство, таможенная формальность, таможенное оформление, судно заграничного плавания, судовое дело, товары.

The article is sanctified to research of the custom formalities related to custom registration, which is executed in case of arrival/ of leaving of ship of the foreign swimming in port/from port. It is set that declaration of ship of the foreign swimming that is used exceptionally for carrying passengers and commodities through the custom border of Ukraine comes true without the grant of customs declaration. Attention is accented on the special attitude of custom toward such document as obligation about the re-export (re-importation) of ship of the foreign swimming.

Key words: action, obligation, custom formality, custom registration, ship of the foreign swimming, ship business, commodities.

© ПРОКОПЕНКО В.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри морського та митного права (Національний університет «Одеська юридична академія»)

Вступ. Дослідження митних процедур на морському транспорті є традиційними і проводились неодноразово, передусім це публікації Є.В. Додіна, В.В. Серафімова, О.О. Зотенко, С.А. Трофімова. На жаль, у проведених дослідженнях відсутні виокремлення й аналіз митних формальностей і дій, які виконуються під час митного оформлення суден закордонного плавання.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз митних формальностей із виокремленням дій, що пов'язані з митним оформленням суден закордонного плавання, які прибувають/вибувають у порт/із порту України.

Результати дослідження. З огляду на взаємозв'язок митного контролю та митного оформлення, деякою мірою залежність одного від іншого і складність виокремлення митних формальностей, які належать або до митного контролю, або до митного оформлення, в статті пропонується авторське бачення цього питання.

Митна формальність щодо повідомлення про прибуття/вибуття судна закордонного плавання зарахована до формальностей, пов'язаних зі здійсненням митного контролю, і тому не досліджується.

Відповідно до ст. 208 Митного кодексу (далі – МК) України, митне оформлення суден закордонного плавання здійснюється цілодобово в такій черговості: 1) аварійні судна; 2) пасажирські судна; 3) вантажно-пасажирські судна; 4) лінійні судна; 5) танкерні судна; 6) інші судна в порядку їх прибуття.

Залежно від водотоннажності й призначення суден закордонного плавання їх митне оформлення проводиться в строк, який визначається керівником органу доходів і зборів за погодженням з керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами [1], тобто кожна митниця за погодженням з іншими контролюючими органами має право встановити такі граничні строки.

Раніше Наказом Державної митної служби України 23.01.2001 № 26 [2] були встановлені граничні терміни митного контролю та митного оформлення судна закордонного плавання залежно від водотоннажності й пасажиромісткості, однак цей Наказ уже втратив чинність.

28 листопада 2005 р. спільним Наказом Державної митної служби України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства аграрної політики України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, Міністерства культури і туризму України, Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації затверджені часові нормативи виконання контрольних операцій посадовими особами, які здійснюють контроль осіб, товарів і транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України. У цьому нормативному акті встановлений максимальний строк митного контролю морського (річкового) транспорту, який становить 1 годину, а у випадку проведення поглибленого огляду – 2 години [3]. Звертаємо увагу, що мова йде про митний контроль, однак, урахувавши взаємозв'язок митного контролю та митного оформлення, можемо припустити, що митне оформлення має бути здійснено в цьому ж проміжку часу.

Пункт 5 указаних часових нормативів дозволяє керівникам органу охорони державного кордону й митного органу за погодженням з посадовими особами інших контрольних служб, що виконують свої обов'язки в пунктах пропуску через державний кордон України, встановлювати в кожному окремому пункті пропуску іншу тривалість виконання контрольних операцій посадовими особами, які здійснюють контроль осіб, товарів і транспортних засобів у цих пунктах пропуску, яка не перевищує максимального часу, визначеного цими часовими нормативами, що не суперечить ст. 208 МК України. Як свідчить практика, у низки митниць України (а мова йде тільки про ті митниці, в яких здійснюються митний контроль і митне оформлення суден закордонного плавання (Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Донецька митниці)) до цього часу відсутні локальні нормативні акти, якими була б встановлена інша тривалість здійснення митного контролю та митного оформлення суден закордонного плавання.

Пункт 2 ч. 1 ст. 335 МК України містить перелік документів і відомостей, що надаються митниці під час перевезення водним транспортом [1], у якому відсутній документ, передбачений п. 16 Типової технологічної схеми здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, а саме зобов'язання про реекспорт (реімпорт) судна закордонного плавання, яке подається капітаном судна [4]. У цьому випадку необхідно звернути увагу на п. 2 ч. 6 ст. 104 й п. 2 ч. 6 ст. 114 МК України стосовно дотримання митного режиму ввезення/вивезення та надання митниці зобов'язання про реекспорт/реімпорт транспортних засобів комерційного призначення, які тимчасово

ввозяться/вивозяться. Отже, подання такого зобов'язання є обов'язковою умовою. Для систематизації норм МК України вважаємо необхідним унести зміни в п. 2 ч. 1 ст. 335 МК України шляхом доповнення підпунктом такого змісту: «... зобов'язання про реекспорт (реімпорт) судна закордонного плавання».

Узагалі зобов'язання за встановленою формою капітан судна або інша особа, що входить до командного складу судна й належним чином уповноважена на це капітаном, подає у двох примірниках. У разі вивезення за межі митної території України (увезення на митну територію України) несамохідних суден закордонного плавання (без екіпажу) допускається подання зобов'язання судновласником або уповноваженою ним особою. Крім того, допускається подання зобов'язання зобов'язання, заповненого англійською чи російською мовою та/або за формою, перекладеною англійською мовою. Один примірник оформленого зобов'язання залишається у справах митниці на контролі, другий – передається капітану судна для зберігання у справах судна. Зобов'язання (про зворотне вивезення за межі митної території України судна, яке плаває під іноземним прапором) зберігається у справах судна до здійснення митного контролю та митного оформлення цього судна в разі вибуття за межі митної території України. Контроль за виконанням зобов'язання здійснюється митницею, якій було подано це зобов'язання.

Зазначмо, що декларування судна закордонного плавання, яке використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, здійснюється без надання митної декларації. Відомості про таке судно закордонного плавання зазначаються в генеральній декларації. Практично митна формальність декларування судна зводиться до здійснення таких дій: подання митниці відповідних документів; реєстрація поданих документів і проставлення посадовою особою митниці особистого митного забезпечення; внесення інформації до відповідного функціонального модуля (причому як на прибуття, так і на вибуття судна).

Митне оформлення товарів, які прибули на судні з-за кордону, може бути здійснено в порту прибуття або товар може бути направлений під митним контролем до митниці призначення з подальшим митним оформленням у цій митниці.

Якщо митне оформлення товару проводиться в порту прибуття, виконуються такі митні формальності: декларування; прийняття митної декларації; оформлення митної декларації; завершення митного оформлення. Відразу зазначимо, що такі ж формальності виконуються й у випадку вивезення товарів за межі митної території України.

Направлення товару під митним контролем до митниці призначення можливо за наявності в єдиній систематизованій інформаційній системі ДФС України попередньої митної декларації або надання митниці іншого документа, що може використовуватися замість митної декларації. Іншими словами, мова йде про здійснення прохідного або внутрішнього транзиту (виконується митна формальність щодо відправлення товару в митницю призначення). В обох випадках залежно від конкретного товару, перелік яких затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 461, таке переміщення здійснюється за умови обов'язкового надання митниці забезпечення сплати митних платежів, тобто виконується формальність – надання фінансової гарантії, яка може бути надана у вигляді документа або грошової застави. Найбільш розповсюдженою фінансовою гарантією у випадку здійснення внутрішнього транзиту є гарантія у вигляді документа. Першою дією є пред'явлення гарантії, яке здійснює гарант або його представник, посадовій особі митниці в пункті пропуску через державний кордон України (порту прибуття), яка звіряє шляхом зіставлення даних, унесених у цей документ, із відомостями, які містяться в інших документах (попередній митній декларації, товаросупровідних тощо), а також відомостями про гаранта, що містяться у відповідному реєстрі. Обов'язково вносяться до функціонального модуля «Журнал пункту пропуску» АСМО «Інспектор» відомості про гарантію документа. Після перевірки документів посадова особа митниці проставляє на гарантії-документі відповідні відбитки відтиски штампу «Під митним контролем» та особистої номерної печатки.

Як бачимо, митна формальність надання фінансової гарантії (у вигляді документа) складається з таких дій: пред'явлення гарантії в порту прибуття; перевірка відомостей у гарантії-документі й унесення відомостей у журнал пункту пропуску АСМО «Інспектор»; проставлення митного забезпечення в гарантії-документі.

За результатами застосування системи управління ризиками посадова особа митниці визначає необхідність застосування форм та обсягу митних формальностей, у тому числі перевіряє наявність оперативної інформації, орієнтувань. Варто зазначити, що експедитор зобов'язаний подати митниці товаросупровідні документи й документ, передбачений правилами роботи портів, яким може бути наряд, ордер. Правила оформлення цих вантажних перевізних документів і

форми бланків затверджені Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 13.12.2004 № 1098 [5]. На вказаних документах проставляється відбиток штампа «Під митним контролем», який є дозволом завантаження товарів на транспортний засіб з метою подальшого здійснення митного контролю у визначених митницею місцях.

Інформація про результати виконання митних формальностей також уноситься посадовою особою митниці до Журналу обліку товарів, що надходять на митну територію України на судах закордонного плавання та вивозяться із зони митного контролю й порту. Не допускається вивезення із зони митного контролю й порту товарів, щодо яких не завершено здійснення митних формальностей. Обов'язково посадовою особою митниці на транспортний засіб накладається митне забезпечення.

Якщо в порту функціонує інформаційна системи портового співтовариства, зазначені вище дії виконуються із застосуванням цієї системи, в якій також проставляються відмітки про надання дозволу на завантаження товарів на транспортний засіб, на вивезення товарів із зони митного контролю й порту.

Отже, митна формальність відправлення товару в митницю призначення складається з таких дій: подання митниці документів експедитором; надання дозволу на завантаження товару; завантаження товарів на транспортний засіб; накладення митного забезпечення; внесення відповідної інформації до функціонального модулю; вивезення товарів із зони митного контролю й порту.

Після закінчення митного оформлення у справах судна залишаються з відмітками митниці: генеральна декларація; декларація про вантаж; транспортні (перевізні) документи; декларація про особисті речі членів суднового екіпажу; декларація про суднові припаси; зобов'язання про реімпорт/реекспорт судна закордонного плавання. У справах митниці залишаються генеральна декларація; один примірник зобов'язання капітана судна про реімпорт/реекспорт судна (для обліку та контролю або для зняття зобов'язання з контролю); декларація про вантаж; транспортні (перевізні) документи; суднова роль; список пасажирів; декларація про особисті речі членів екіпажу судна; декларація про припаси [6].

Варто звернути увагу на те, що, згідно з розділом 2 додатку до Конвенції про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р., митниця має право вимагати для залишення в себе лише такі документи: загальну декларацію; декларацію про вантаж; декларацію про суднові припаси; декларацію про особисті речі команди судна; суднову роль; список пасажирів; документ, що запропонований Всесвітньою поштовою конвенцією; морську санітару декларацію [7]. Як бачимо в цьому переліку відсутні такі документи, як зобов'язання про реімпорт/реекспорт судна і транспортні документи.

Останньою митною формальністю є формування суднової справи. Суднова справа формується з документів, згідно з якими здійснені митні формальності стосовно судна після прибуття його в порт на митній території України, і документів, згідно з якими здійснені митні формальності стосовно цього судна при вибутті за межі порту. Документи, відповідно до яких здійснено митний контроль і митне оформлення судна, формуються в суднову справу, яка реєструється у функціональному модулі «Журнал реєстрації суднових справ», що є складовою частиною автоматизованої системи митного оформлення «Інспектор-2006».

Звернемо увагу на те, що дія стосовно присвоєння суднової справи реєстраційного номера здійснюється після огляду судна закордонного плавання на прибутті. Реєстраційний номер включає 9-значний код митниці згідно з класифікатором органів ДФС України, поточний рік (4 цифри), порядковий номер суднової справи відповідно до журналу реєстрації суднових справ (4 цифри), причому в порядку зростання протягом поточного року (з початку року нумерація поновлюється), і двозначний літерний код ознаки перевезення (проставляється «З» при міжнародному перевезенні, «К» – при каботажному перевезенні). Наприклад, судно закордонного плавання прибуло в Одеській порт 10 січня 2018 р. з порту Варна (Республіка Болгарія). І це прибуття у 2018 р. 11-го судна в порт м. Одеси згідно із журналом реєстрації суднових справ. 15 січня це судно вже вибуло в порт Маріуполь (Україна) в каботажу. Номер справи в цьому випадку буде наступний – 500050150/2018/0011/ЗК.

У журнал реєстрації суднових справ, окрім реєстраційного номера, суднової справи вносяться такі відомості: назва та код ІМО судна; прапор судна; власник судна; прізвище, ім'я по батькові капітана судна, серія й номер паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, ким і коли виданий; дата прибуття; порт відправлення; кількість членів суднового екіпажу; агентська організація; реєстраційний номер зобов'язання капітана судна про реімпорт (реекспорт) судна закордонного плавання; ініціали, прізвище старшого митного наряду на прибутті судна; дата

вибуття; порт призначення; кількість членів суднового екіпажу; загальна вага вантажів (брутто, кг); ініціали, прізвище старшого митного наряду на вибуття судна [6].

Варто зазначити, що оформлене митницею зобов'язання зберігається в окремій справі митниці та знімається з контролю після виконання капітаном судна наданого зобов'язання. Крім того, документи, що були надані митниці для контролю за розвантаженням судна, яке прибуло на митну територію України, можуть формуватися в окрему справу, яка є невід'ємною частиною суднової справи судна. Сформована суднова справа судна, митний контроль якого завершено, зберігається у справах митниці, а саме в робочих кімнатах підрозділу, за місцем формування справи. Справи повинні зберігатися у вертикальному положенні в шафах, що закриваються. Для підвищення оперативності розшуку документів справи розміщуються відповідно до номенклатури справ. На корінцях обкладинок справ зазначаються індекси за номенклатурою [8]. Наказом ДМС України від 13.01.2006 № 14 встановлено, що документи митного оформлення водного транспорту (генеральна декларація; список членів екіпажу судна; список пасажирів; валютна декларація членів екіпажу судна; декларація речей членів екіпажу судна; декларація продовольства і предметів судового забезпечення; інші судові документи, тощо) зберігаються три роки [9].

Отже, митна формальність – формування суднової справи, складається з двох дій: присвоєння реєстраційного номера; внесення відомостей до функціонального модуля.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що митні формальності в разі прибуття/вибуття в порт/із порту України судна закордонного плавання виконуються як стосовно судна, так і товарів.

З'ясовано, що стосовно судна закордонного плавання виконуються митні формальності: декларування судна й на прибуття, і на вибуття (подання митниці відповідних документів; реєстрація поданих документів і проставлення посадовою особою митниці особистого митного забезпечення; внесення інформації до функціонального модуля); формування суднової справи після вибуття судна (присвоєння реєстраційного номера; внесення відомостей до функціонального модуля).

У разі митного оформлення товару, який прибув на судні закордонного плавання, виконуються такі митні формальності: декларування; прийняття митної декларації; оформлення митної декларації; завершення митного оформлення. Причому такі ж формальності виконуються й у випадку вивезення товарів за межі митної території України судном.

У разі направлення товару під митним контролем до митниці призначення виконується митна формальність відправлення товару в митницю призначення (подання митниці документів експедитором; надання дозволу на завантаження товару; завантаження товарів на транспортний засіб; накладення митного забезпечення; внесення відповідної інформації до функціонального модуля; вивезення товарів із зони митного контролю й порту). Залежно від товару можливий варіант виконання митної формальності надання фінансової (пред'явлення гарантії в порту прибуття; перевірка відомостей у гарантії-документі й унесення відомостей у журнал пункту пропуску; проставлення митного забезпечення в гарантії-документі).

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 13.02.2018).

2. Типова технологічна схема здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451 / Кабінет Міністрів України. Офіційний вісник України. 2012. № 40. С. 207. Ст. 1546.

3. Про затвердження Порядку здійснення митного контролю за переміщенням через митний кордон України товарів та інших предметів з використанням морського, річкового й поромного видів транспорту: Наказ Державної митної служби України від 23 січня 2001 р. № 26 / Державна митна служба України. Офіційний вісник України. 2001. № 6. С. 392. Ст. 258. (дата звернення: 20.03.2018) (утратив чинність).

4. Про затвердження Часових нормативів виконання контрольних операцій посадовими особами, які здійснюють контроль осіб, товарів і транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України: Наказ Державної митної служби України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства аграрної політики України, Міністерства охорони навко-

лишнього природного середовища України, Міністерства культури і туризму України, Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 28 листопада 2005 р. № 1167/88 6/824/643/655/424/858/900. База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-05> (дата звернення: 20.02.2018).

5. Про затвердження Правил оформлення вантажних перевізних документів на перевезення морським транспортом: Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 13 грудня 2004 р. № 1098. База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1657-04/page> (дата звернення: 26.02.2018).

6. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей на морському та річковому транспорті: Наказ Міністерства фінансів України від 10 березня 2015 р. № 308 / Міністерство фінансів України. Офіційний вісник України. 2015. № 39. С. 111. Ст. 1175.

7. Конвенція про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р. База даних «Законодавство України». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_064/page (дата звернення: 20.02.2018).

8. Про затвердження Інструкції з діловодства у Державній фіскальній службі України: Наказ Державної фіскальної служби України від 27 листопада 2014 р. № 333. База даних «Законодавство України». URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/71085.html> (дата звернення: 25.03.2018).

9. Про введення в дію Переліку документів, що утворюються в митних органах України спеціалізованих митних установах та організаціях, із зазначенням строків зберігання: Наказ Державної митної служби України від 13 січня 2006 р. № 14. База даних «Законодавство України». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MK060743.html (дата звернення: 25.03.2018).